

---

## НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ НОВОЇ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ ТУРИСТИЧНИХ КАДРІВ В УЖГОРОДСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

**Габчак Н.Ф.,**

*кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри туризму,*

**Іваниця С.М.,**

*студентка V курсу факультету туризму та міжнародних комунікацій,*

**Максимович І.І.,**

*студент V курсу факультету туризму та міжнародних комунікацій*

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

*(м. Ужгород, Україна)*

*Theoretical and practical staff training approaches in the sphere of tourism have been analyzed in the article. The most essential issues of professional tourism education of UzNU are being highlighted.*

*The major principles as pre-requisites to raise the level of the content of higher education in tourism are being defined.*

**Keywords:** *high-quality education, staff assistance, curriculum, innovative approaches.*

Чимало сучасних досліджень в Україні присвячено питанням якісної туристичної освіти. Актуальні проблеми і напрями розвитку системи підготовки кадрів для сфери туризму вивчаються в вищих навчальних закладах, зокрема в Ужгородському національному університеті. Напрямок підготовки «Туризм» відкрито в 2005 році на базі географічного факультету вишу. За останні роки, відповідно до державних галузевих стандартів (2010р.) удосконалено навчальні плани та визначені основні аспекти практичної підготовки випускників за напрямом підготовки 6.140103 «Туризм» за ОКР «бакалавр», зі спеціальностей 7.14010301 та 8.14010301 «Туризмознавство (за видами)» за ОКР «спеціаліст» та «магістр». Теоретичні та практичні основи підготовки кадрів у сфері туризму повинні базуватись на створенні нової моделі, яка б враховувала ступінчастість навчання та формування у студентів міцних туристичних міждисциплінарних знань: гуманітарних, географічних, соціальних та економічних. Не менш важливим є рівень володіння майбутніми фахівцями професійними вміннями та навичками, комп'ютерною грамотністю, а також психологічними компонентами міжкультурного спілкування [4].

Виграшне розташування Закарпаття на карті Європи та екологічно чисті гірські території сприяють розвитку туристичної сфери в нашому регіоні. Багаті природно-рекреаційні ресурси краю: лікувальні мінеральні води, лісові, гідрологічні, спелеоресурси, об'єкти природного заповідного фонду – гаранті залучення іноземних туристів при відповідній розбудові матеріально-технічної туристично-рекреаційної бази сучасного рівня. Не менш важливим кроком для успішного розвитку туристичної індустрії є підготовка якісного кадрового забезпечення. Питання якісної освіти в туризмі знайшли відображення й у рекомендаціях Всесвітньої туристичної організації (UN WTO) та менеджерів-роботодавців.

Міжнародні стандарти вимагають від спеціалістів галузі туризму глибоких професійних знань, знання іноземної мови, правової підготовки, володіння но-

вітніми технологіями організації туризму і обслуговування в туристських комплексах. Підготовка фахівців для сфери туризму потребує створення розгалуженої багатоступеневої мережі навчальних закладів: професійний рівень – училище; технологічний рівень – технікум; організаторський рівень – коледж, інститут; управлінський рівень – університет; науково-дослідний – магістратура, аспірантура, докторантура, – спрямованої на формування всебічного розвиненого працівника туристської справи. Саме з цих міркувань на базі Природничо-гуманітарного коледжу ЗакДУ, а згодом, внаслідок об'єднання двох вузів, в УжНУ проводиться підготовка за ОКР «молодший спеціаліст» зі спеціальності 5.14010301 «Туристичне обслуговування». Розуміємо, що в туристичній освіті важливе значення має її зміст та основні положення, які відображені в освітньо-професійних програмах галузевого стандарту та у навчальних програмах відповідних дисциплін. Багатопрофільність, або багаторівневість навчання дозволяє поєднати туризм з іншими видами діяльності – відпочинком та рекреацією, що сприятиме диверсифікації змісту туристичної освіти. Цілком можливим і необхідним є розробка цілого комплексу спеціалізацій туристичного спрямування та створення програм прикладного бакалаврату за напрямом підготовки «Туризм» у галузі знань 1401 «Сфера обслуговування», що суттєво підвищить кваліфікацію спеціалістів у туристичній сфері. Наприклад, програми «Фітнес і туризм», «Анімація», «Філософія туризму», «Педагогіка туризму», «Туроперейтинг» та інші, для яких потрібно ввести відповідні до спеціалізації блоки навчальних дисциплін та змістові модулі в рамках діючих стандартів. Адже потреби інноваційного професійного мислення та нові форми туристської діяльності спричинили необхідність впровадження нових професій, таких, як організатор туризму, соціальний аніматор, туроператор, рекреолог, маркетолог у туризмі, менеджер, туризмознавець тощо. Слід зауважити, що до 2002 р. у системі вищої освіти України практично не існувало напрямку галузевої підготовки, яка б здійснювалася комплексно, починаючи з освітньо-кваліфікаційного рівня “молодший спеціаліст” і закінчуючи освітньо-кваліфікаційним рівнем “магістр”. Тільки з прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки” від 29 квітня 2002 р. № 583 підготовка спеціалістів для індустрії туризму набула свого самостійного статусу й розвитку [1].

Методологічні засади ступеневої професійної освіти сформульовані ученими-педагогами: І. А.Зязюном, С. О.Сисоевою, В. І.Лозовою, В. О.Козаковим, І.П. Ковальчуком та іншими. Вони відзначають, що метою професійної освіти в туризмі є необхідність розширення переліку спеціальностей та спеціалізацій в сфері туризму, які пов'язані з проблемами зайнятості, створення умов соціальної підтримки туристської освіти населення України. На жаль, практична підготовка спеціалістів для сфери туризму зорієнтована переважно на організаційні питання (розміщення, переміщення, реклама, обслуговування), а не на задоволення потреб населення в організації здорового дозвілля, туристського виховання, оздоровлення та задоволення освітньо-пізнавальних потреб особистості.

Проведені педагогічні спостереження студентів 2–5 курсів щодо якості підготовки фахівців для туристичної галузі дозволили виокремити найбільш актуальні проблеми професійної туристичної освіти в нашому вузі. По-перше, комп'ютерна модульна технологія організації навчання сприяє поліпшенню самостійної роботи студентів, з одного боку, а з іншого – змінює функції викладача від інформаційно-контролюючої до консультативно-координуючої, де принцип індивідуалізації

навчання не спрацьовує на всі 100%, оскільки в психології студента не закладена «потреба отримувати якісні знання», бо відсутні налагоджені функціональні відносини системи вищої освіти та ринку праці. Моніторинг ринку праці фахівців туристичної галузі в області носить чисто формальний характер. Необхідна нова, компетентнісна модель підготовки спеціалістів з новими підходами у відносинах між роботодавцями та навчальним закладом. Вона дасть можливість здійснювати постійний моніторинг потреб ринку праці в кадрах туристичних спеціальностей та своєчасно вносити зміни та доповнення у класифікатор професій, наступне працевлаштування випускників в закладах туристичної індустрії. В свою чергу роботодавці зможуть висувати свої кваліфікаційні вимоги до туристичних професій з урахуванням нових напрямів розвитку туризму в Карпатському регіоні, України загалом. По-друге, інтеграція туристичної освіти та розташування Закарпаття безпосередньо на кордоні з ЄС вже сьогодні ставить питання можливості отримання диплому європейського зразка. В УжНУ діє міжнародна програма «Подвійний диплом». Важливим у будь-якій освіті, у тому числі туристичній, є створення з врахуванням зарубіжного досвіду системи національної сертифікації спеціалістів у сфері туризму та формування незалежної системи громадсько-професійної акредитації програм навчання. Так, на думку Г.Ш.Уварової, доцільно здійснювати удосконалення освітніх програм з туризму з урахуванням проведених міжнародних заходів, що відбуваються в Україні, створення системи зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання студентів, поширення практики громадсько-професійної сертифікації випускників освітніх програм, формування механізмів оцінки якості та затребуваності освітніх послуг для сфери туризму на основі думок споживачів туристичних послуг тощо [4]. По-третє, сучасні інформаційні технології здатні значно полегшити формування змісту професійної туристичної освіти, особливо в зв'язку з технічними можливостями прискореного розповсюдження і обміну якісними і економічно доступними програмами і базами даних. Вони також сприяють демократизації процесу професійної туристичної освіти, особливо завдяки забезпеченню рівного доступу до всієї інформації. Як відзначає заступник Генерального директора ЮНЕСКО з освіти Колін Пауер, "Світ рухається в напрямі економічної системи, заснованої на інформаційних технологіях, де ефективність окремого підприємства або країни обумовлюється якістю виробленої продукції чи послуг. Системи виробництва, в основу яких покладені нові технології, які забезпечують велику продуктивність і гнучкість, передбачають підвищення кваліфікації і підприємницьких якостей всіх працівників"[2].

Як необхідну умову змісту професійної туристичної освіти науковці визначають обов'язкове дотримання наступних принципів:

- цілісний підхід до змісту освіти і професійної підготовки та скасування меж між загальною та професійною освітою, теорією і практикою, розумовою і фізичною працею, навчанням та працею;
- зміст освіти повинен забезпечити засвоєння загальних професійних навичок, перехід від освіти до трудової діяльності;
- зміст професійної освіти передбачає оволодіння компетенціями, які виходять за рамки професійних навичок, необхідних на робочому місці [3].

Саме дотримання цих принципів у професійній освіті повинно сприяти розвитку здібностей і талантів людей, створенню можливостей для максимального розкриття потенціалу особистості. Сучасна професійна туристична освіта одно-

---

часно взаємодіє із взаємопов'язаними процесами глобалізації і стрімким технологічним процесом. Вона змінює характер трудової діяльності, а також уміння та навички, необхідні в туристичній діяльності. Туристичному ринку, який відрізняється особливо гострою конкуренцією, потрібна високопродуктивна й гнучка робоча сила, здатна адаптуватися до швидкої зміни умов.

Для реалізації цих задумів щодо суттєвого поліпшення якості підготовки фахівців з туризму необхідна копітка праця не тільки науково-педагогічних працівників вишу, а й роботодавців, спеціалістів сфери послуг. Це сприятиме перспективним тенденціям розвитку туристичної сфери, підвищить її практичне значення, інвестиційну привабливість та здійснить значний внесок у розвиток інноваційної економіки району, регіону та країни.

Отже, на нашу думку, необхідно внести суттєві зміни в саму систему фахової орієнтації і підготовки спеціалістів туристичної галузі.

#### **Список використаних джерел**

1. Про Основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 року //Указ Президента України від 11 серпня 1999 р. – №973.
2. Матеріали міжнародної наукової конференції "Освітні програми ЮНЕСКО в галузі спорту, культури і туризму", Красноярськ (Росія), 17-18 липня, 2001 рік.
3. Квартальнов В.А. Подготовка туристских кадров /В.А.Квартальнов // Управление персоналом. – 2000. – № 5. – С.21-22.
4. Уварова Г.Ш. Актуальні проблеми і напрями розвитку системи підготовки кадрів для сфери туризму в Україні / Г.Ш.Уварова / Україна: географія цілей та можливостей/. Т.3. – С.399-402.